

Why to teach about foreign cultures?

Nauczyciel języka obcego jako kulturoznawca i mediator interkulturowy

“To speak a language is to take on a world, a culture”

Frantz Fanon

MEDIATOR INTERKULTUROWY

Postawa mediatora kulturowego składa się z wielu komponentów i obejmuje aspekty związane z wiedzą, emocjami, przekonaniami osobistymi i wpisuje się w **kompetencję interkulturową**. Należy podkreślić, iż kształtowanie i rozwijanie świadomości interkulturowej jest procesem długotrwałym, skomplikowanym i wielowymiarowym, a przygotowanie uczących się do roli mediatora kulturowego jest dla nauczyciela języka obcego dużym wyzwaniem. *“Aby nauczyciel skutecznie rozwijał u ucznia sprawność międzykulturową, sam musi tę sprawność opanować”*(Aleksandrowicz- Pędich). Rodzi się więc pytanie: w jaki sposób nauczyciele mogą rozwijać swoje umiejętności, tak aby w efektywny sposób rozwijać kompetencję interkulturową swoich uczniów. Zagadnienie kim jest **mediator (inter)kulturowy** przyciąga uwagę wielu specjalistów, a wśród wielu terminów używanych przez badaczy zajmujących się kompetencją interkulturową jest także **pośrednik kulturowy**, czy też **interkulturowy dyplomata** na określenie tych osób, które negocjują pomiędzy przeciwstawnymi wizjami świata kultury rodzimej i kultur docelowych; jako ktoś, kto przekracza granice i kto jest do pewnego stopnia specjalistą w transferowaniu własności kulturowej i wartości symbolicznych. Kompetencja interkulturowa to wiedza o kulturze, postawy i umiejętności interpretacji, objaśniania przejawów obcej kultury i odnoszenie ich do własnej umiejętności zdobywania wiedzy o kulturze oraz krytyczna świadomość kulturowa i obywatelska. *„Nauczyciel języków obcych powinien być pośrednikiem kulturowym ze względu na*

ukryte bądź często zupełnie odmiennie w drugim języku znaczenia przypisywane samemu językowi, jak i zachowaniom językowym i pozajęzykowym jego użytkowników.” (Zawadzka)

Wśród cech osoby kompetentnej kulturowo, wymieniane są: szacunek dla rozmówcy, przyjmowanie odmiennego sposobu wyrażania poglądów przez innych, empatię, zdolność do “wczuwania” się w inną kulturę, umiejętność konwersacji i komunikacji niewerbalnej. Dodatkowo, badacze podkreślają takie umiejętności interpersonalne jak: tolerowanie niejednoznaczności, gotowość do negocjacji i współpracy, empatię i umiejętność działania w nowej sytuacji, gotowość poznawczą do poznania i zgłębienia rzeczywistości, spostrzegawczość.

KONTEKST KULTUROWY

Język obcy to nie tylko jeden z nauczanych przedmiotów, ale i narzędzie wykorzystywane do nauczania. Język rozumiany jako system, zawiera sam w sobie określoną dozę wiedzy. Podczas pozyskiwania tej wiedzy i nabywania umiejętności w posługiwaniu się językiem, język sam w sobie staje się środkiem pozyskiwania nowych informacji z różnych dziedzin wiedzy. Z uwagi właśnie na to, iż język jest wielowariantowy, ma on ogromny wpływ na rozwój zarówno osobowości uczniów, ich intelektu, sfery emocjonalnej i społecznej oraz wrażliwości interkulturowej. W nauczaniu języka obcego na wczesnych etapach edukacyjnych priorytetem jest uzyskanie wśród uczniów odpowiedniego poziomu umiejętności komunikacyjnych, takich jak słuchanie, mówienie, następnie czytanie i pisanie. Na tak wczesnych etapach edukacyjnych, kontekst kulturowy powinien być odpowiednio i umiejętnie dozowany, gdyż małe dzieci nie są jeszcze w stanie zrozumieć i przeanalizować określonego podłoża społecznego. Istotną rolę w przekazie kulturowym, odgrywają tutaj przedstawienia teatralne o uniwersalnej treści, takie jak znane już dzieciom baśnie, odtworzone w języku obcym. Stopniowo u dzieci rozwija się krytyczne myślenie i zaczynają wyrażać swoją opinię na temat siebie samych i innych; zaczynają porównywać siebie do innych dzieci w grupie, a następnie do dzieci z innych krajów. W nauczaniu języka obcego niezwykle istotne są również

realizowanie cele wychowawcze, takie jak zaszczepianie i umacnianie w dzieciach właściwych postaw moralnych wobec przedstawicieli innych kultur i nacji. Ucząc się języka, uczą się one jednocześnie tolerancji, akceptacji inności i unikania rasowych uprzedzeń, co w dorosłości zaowocować może unikaniem konfliktów na poziomie międzyludzkim i globalnym.

CO ŁĄCZY JĘZYK I KULTURĘ

Często używa się sformułowania, iż język zawiera elementy kulturowe i pozwala na zgłębienie kontekstu kulturowego: język jest kluczem do zrozumienia kulturowości. Amerykański antropolog Boas twierdzi, że istnieje głęboka zależność pomiędzy językiem a myślą. W odniesieniu do jego teorii, język sam w sobie nie mógłby wpłynąć na rozwój myślenia gdyby nie pozwolił mu na to kontekst kulturowy. I tym samym, język został ukształtowany kulturą do której się odnosi. Oznacza to , że to właśnie kulturowość kreuje wielowariantowość językową , typy terminologiczne i generuje szeroki wachlarz sposobów komunikacji międzyludzkiej i ma na nią wpływ (Banach). Sapir w swojej pracy podkreśla również fakt, iż język i kultura są ściśle ze sobą powiązane i niemożliwym jest nauczanie języka bez kontekstu kulturowego, gdyż język sam w sobie nie może istnieć w izolacji od kultury i to właśnie on jest formą jej wyrażania.

NAUCZYCIEL A INTERKULTUROWOŚĆ

Zatem rola nauczyciela języka obcego nie należy do łatwych, gdyż polega ona na połączeniu przekazywania posiadanej wiedzy i umiejętności językowych oraz dzieleniu się doświadczeniami w zakresie językoznawstwa z uczniami. A nauczany język obcy, to nie tylko forma komunikacji werbalnej, ale i przekaz kulturowy, związany z tradycją i obyczajami innych nacji, stanowiącymi nierozłączną więź i głęboko zakorzenione podstawy nauczanego języka obcego. Nauczanie języka obcego nie polega tylko na przekazywaniu zasad gramatyki, ortografii i określonych zwrotów, ale

przede wszystkim na wspólnym odkrywaniu w procesie nauczania jego podstaw kulturowych, doszukiwaniu się głębszego kontekstu w językowym przekazie. Język to także kultura, historia a zarazem tożsamość danej nacji, związana z jej miejscem zamieszkania i pochodzenia. Nauczając języka obcego, nauczyciel jest swoistym mediatorem interkulturowym, gdyż ma za zadanie wplecenie w nauczany materiał językowy elementów kulturowych, tworzących swoiste tło dla przekazywanych treści. Takim tłem stają się symbole narodowe danego kraju, takie jak jego flaga, hymn narodowy, mapa. Do tego dochodzą tradycje danej narodowości, jak stroje narodowe, muzyka, kuchnia czy też obchody rozmaitych świąt. Dopiero wtedy przekazanie języka ojczystego ma głębszy sens, gdyż przekaz kulturowy staje się nie tylko tłem ale i motywacją do nauki języka, rozbudza ciekawość i chęć zagłębienia się w obcą kulturę i język danej nacji. Im ciekawsze formy przekazu, takie jak materiały audio, video i wykorzystanie materiałów autentycznych, tym większa szansa na odkrycie w uczniach pasji do nauki języków obcych. Nauczanie kultury to także aspekt uczenia tolerancji i akceptacji inności, niwelowanie uprzedzeń rasowych. Następstwem tego jest poszerzanie horyzontów myślowych i rozbudzanie ciekawości poznawania nie tylko języków obcych ale i odkrywania świata.

“You have to taste a culture to understand it.”

Debora Cater

Opracowała: Marta Papis

Lektor Języka Angielskiego

BIBLIOGRAFIA:

1. „Wyzwania dla nauczyciela jako mediatora kulturowego w procesie kształcenia kompetencji interkulturowej”, Kossakowska-Pisarek, S.
2. „Międzykulturowość na lekcjach języków obcych.”, Aleksandrowicz-Pędich, L.
3. „Nauczyciel jako mediator kulturowy.”, Badura, E.
4. „Developing Teachers Critical Pedagogic Competence: From Teacher Autobiography to Teacher-designed Intercultural Activities”, Badura, E.
5. „Kulturowe ramy zachowań społecznych.”, Byram, M.
6. „Intercultural Experience and Education”, Byram, M., i Zarate, G.
7. „Exploring Intercultural Communication: Language in Action”, Jackson, J.
8. „Nauczyciel języków obcych dziś i jutro.”, red. M. Pawlak, A. Mystkowska-Wiertelak, A. Pietrzykowska
9. „Language Learning in Intercultural Perspective. Approaches through Drama and Ethnography.”, red. M. Byram i M. Flemming
10. „Dydaktyka języków obcych a kompetencja kulturowa i komunikacja interkulturowa”, red. M. Mackiewicz
11. „Why to teach culture?”, Biel-Habieda, A.
12. <https://www.edukacja.edux.pl/>